

Корнієнко В. О., доктор політичних наук, професор, зав. кафедрою політології і права ВНТУ

ГОЛОД: ЛЮДСЬКИЙ ВИМІР ТРАГЕДІЇ

(Публікація статті здійсненна на замовлення та за підтримки Фонду розвитку ЗМІ Посольства США в Україні).

Ми не знали голоду... Пощастило моєму поколінню. Ми з'явилися на світ наприкінці 50-х років ХХ ст. і не знали, що таке голод. Є надія, що ніколи не дізнаємося, в тому сенсі, що вже ніколи не відчуємо його на собі. Тішимося й тим, що доля ця омине і наших дітей та онуків, пригадуючи наших батьків, які, зазнавши жахливих проявів злиденності у власному дитинстві, йшли на все, аби така доля не зачепила нас. Ми щиро вдячні їм за це. Сьогодні наше відчуття злиденності дуже відносно й на побутовому рівні мало має спільного з будь-яким офіційним рівнем бідності, хоча б тому, що все, як відомо, пізнається у порівнянні. У когось бідність асоціюється з нереалізованою мрією мати пральну машину, у когось - із "Мерседесом" останньої моделі чи відсутністю чорної ікри на столі. Але всі ми все одно причетні до голоду, і наступні покоління також будуть причетні, принаймні "інформаційно", але й не тільки...

Наслідки 1930-х років Україна відчуває до цього дня. Дані за чисельністю загиблих від голодоморів розходяться. Та в цій статті я не буду розмірковувати стосовно того, що є правдивою інформацією про голод в Україні, а що було майстерно поховано на довгі роки. Але, здається, трагедія в Україні початку 30-х була такою, що навряд чи морально ще більше згущувати фарби, створюючи нову апологетику тим, хто стверджує, як страшно це було, та само як й підтримувати версії про те, що українці самі собі створили голод і поїдали себе на очах у всього світу. Втім, тема розмови про голод залишається важливою й сьогодні. "Голодна" історія

Стверджують, що історія повторюється і вчить, чи вчить, але не повторюється, чи повторюється, але не вчить... А може, просто у кожного народу своя історія, певні епізоди якої він з боєм сприймає всім серцем. Але те, що стосується голоду, не просто історія, сьогодні це - страшна реальність, яка всіх нас об'єднує - кого на рівні минулого, а кого - сьогодення. Більш того, я говорю про голод як про глобальну проблему. Вдумаємося лише - у сучасному світі, коли проголошуються гуманістичні цінності й пріоритетність прав людини, страшно усвідомлювати, що 4,8 млрд позбавлені доступу до сучасної медицини і

гігієни, а мільярд землян живе в голоді. Голод обрушувався на маси людей і в стародавності, і в середні віки, і в періоди нової і новітньої історії.

У середні віки голод косив мільйони людей, за ним приходили всякого роду епідемії (голодний тиф і інші). Тільки в Англії в період з 1005 по 1322 рік було зафіксовано 36 голодних епідемій. У XVIII в. Європа знаходилася в стані "хронічного голодування". Голод у Бенгалії (Індія) забрав десять мільйонів життів або третину усього її населення. У XIX ст. Європа знову витримала "великий голод" через неврожай картоплі. А в Індії в останній чверті того ж століття від голоду загинуло не менше 15 млн чоловік. У XX столітті Україна пережила три голодомори: 1921-1923 роки, 1932-1933 рр., 1946-1947 роки, проте другий був найбільш масовим і жорстоким. Жертвами голоду в Україні, за різними оцінками, стали 7-10 мільйонів людей. Це означає, що в ті трагічні роки Україна недолічилася від 10 до 25% свого населення, втрачаючи його по 25 тисяч чоловік в день, по тисячі - в годину, по 17 - щохвилини. Середня тривалість життя українців в 1933 році у чоловіків складала 7,3 року, а у жінок - 10,9 року.

Пояс голоду на Землі усе ще продовжує існувати великий пояс голоду і недоїдання. Він починається в Південній Америці, а потім продовжується в Азії. Його епіцентр знаходиться в Тропічній Африці, найбіднішому регіоні світу. У цьому регіоні є країни, де частка голодуючих і людей, що недоїдають, від усього населення перевищує 40% (Чад, Сомалі, Уганда, Мозамбік) або складає від 30 до 40% (Ефіопія, Малі, ДР Конго, Замбія) від загальної кількості населення. За деякими даними, на початку XXI ст. у Непалі до категорії людей, що недоїдають, відносилось 70% усього населення, в Індії - більш 60%, у Пакистані й Індонезії - 40%. Можна зустріти і зовсім разючі приклади: тоді як середній американець споживає 174 яйця на рік, індієць - усього 25 (або одне яйце за два тижні). У країнах Південної Азії на м'ясо припадає тільки два відсотки споживаних білків.

От найбільш характерні цифри для держав так званого "третього світу": голодуючі, коли голод постійний і має характер захворювання - 600 млн. чол; кількість людей з очікуваною тривалістю життя менше 60 років - 1,7 чоловіка; населення країн, де діти вмирають частіше, ніж дорослі - 1,4 млрд; люди, які ніколи не бачили лікаря - 1,5 млрд чол.; люди, чиї життєві потреби залежать від використання дров - 1,5 млрд чол.; повністю неграмотне доросле населення - 814 млн. 1,2 млрд людей у світі живуть за менш ніж один долар на день. За свідченням учених, якби сьогодні Земля була селом із числом жителів близько тисячі чоловік, то 240 з них - голодували б! Через голод і недоїдання і супутні їм хвороби щорічно вмирають близько 40 млн чоловік, включаючи 13 млн дітей. Але навіть якщо голодуючі діти

виживають, то порушення повноцінного харчування у дитячому віці спричиняє у них уповільнення інтелектуального розвитку. Наслідком голоду стає те, що в кожному наступному поколінні сумарний інтелект зменшується. Сумні перспективи Але парадоксально те, що на початку ХХІ ст. не голод є наслідком зменшення кількості продуктів харчування! Навпаки, голодування часто є результатом надлишків постачання зернової продукції у глобальних масштабах. У Сомалі чи Мозамбіку він автоматично приписується кліматичним факторам, зокрема вказується на відсутність опадів. Але усе це далеко не так. Процесу глобального зубожіння сприяє економічна криза, з якого витікає безробіття, низька заробітна плата в міських гетто, а ще - знищення незалежного фермерства у Європі і Північній Америці. Згідно з недавніми дослідженнями, 30 мільйонів людей у США офіційно вважаються такими, що страждають від голоду, в той же час на лікування захворювань, пов'язаних з ожирінням, щорічно витрачається 120 мільярдів доларів! Нехай і нас навчить історія... Ми завжди оцінюємо минуле з позицій сучасності. Навіть вигадали термін, щоб визначити цю закономірність - презентизм.

25 листопада в Україні відзначався День пам'яті жертв голодоморів і політичних репресій. З цього приводу був виданий Указ Президента України, де знаходимо до болю знайомі канцеляризми, що в свій час були відображені й у Постанові ЦК КП(б) від 18 листопада 1932 року "О мерах по усилению хлебозаготовок" на кшталт "прискорити", "передбачити", "вжити", "забезпечити...". Так, це різні речі, бо тягнуть за собою різні наслідки. А нашій історії обов'язково слід поставити чіткі крапки над "і" стосовно істини: де голод, а де голодомор... Тоді чи не варто сьогодні "вузькому колу наших революціонерів" у стінах Верховної Ради, які із своїми десятитисячними зарплатами і особистими пільгами "страшенно далекі від народу", усвідомити, що за результатами дослідження Міністерства освіти і науки України у 2006 р., 83% населення України фактично відчують себе бідними, а 27,8% українців живуть нижче офіційного рівня бідності, що становить 126 гривень (приблизно 24 дол. США на місяць)
Ссылка на источник: <http://vn.20minut.ua/Podii/golod-lyudskiy-vimir-tragediyi-52360.html>